

SUN'IY INTELLEKTNI O'ZBEKISTONDA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI

Xasanova Shahnoza Furqat qizi

Qarshi davlat texnika universiteti 2-kurs iqtisodiyot yo'nalishi talabasi

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 24.05.2026

Revised: 25.05.2026

Accepted: 26.05.2026

KALIT SO'ZLAR:

*sun'iy intellekt,
raqamli iqtisodiyot,
innovatsiya, axborot
texnologiyalari,
raqamlashtirish,
iqtisodiy rivojlanish,
ta'lim, davlat siyosati.*

Mazkur maqolada O'zbekistonda sun'iy intellekt texnologiyalarini rivojlantirishning dolzarb masalalari, davlat siyosati, iqtisodiyot tarmoqlarida qo'llash imkoniyatlari hamda mavjud muammolar tahlil qilinadi. Shuningdek, xorijiy tajribalar asosida mamlakatda sun'iy intellektni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari va istiqbollari yoritib beriladi.

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalari jahon iqtisodiyotining eng muhim rivojlanish omillaridan biriga aylanmoqda. Sun'iy intellekt inson tafakkuriga xos bo'lgan jarayonlarni modellashtirish orqali murakkab masalalarni tez va samarali hal qilish imkonini beradi. Jahonning rivojlangan davlatlari sun'iy intellektni iqtisodiyot, sanoat, bank-moliya, sog'liqni saqlash, ta'lim va davlat boshqaruvi sohalariga keng joriy etmoqda. O'zbekistonda ham raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish hamda innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida sun'iy intellekt texnologiyalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu bois, mamlakatda sun'iy

intellektni rivojlantirish imkoniyatlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Jahon iqtisodiyotining globallashuv sharoitida iqtisodiyot tarmoqlari va ijtimoiy sohada, davlat boshqaruvi tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarini ishlab chiqish va ulardan foydalanish keng tarqalmoqda. Sun'iy intellektni rivojlantirishda yagona talablar, javobgarlik, xavfsizlik va shaffoflikni belgilovchi normativ-huquqiy bazani ishlab chiqish, aholi manfaatlari yo'lida davlat xizmatlari ko'rsatish sifatini yaxshilash, ma'lumotlarni qayta ishlashda davlat organlarining samaradorligini oshirish maqsadida sun'iy intellekt texnologiyalaridan keng foydalanish masalasi dolzarb hisoblanmoqda.

Sun'iy intellekt - bu kompyuter tizimlarining inson aqli faoliyatiga xos bo'lgan fikrlash, tahlil qilish, o'rganish va qaror qabul qilish kabi funksiyalarni bajarish qobiliyatidir. Mazkur texnologiya katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash, prognozlash va avtomatlashtirish imkoniyatlarini yaratadi.

Bugungi kunda sun'iy intellekt quyidagi yo'nalishlarda keng qo'llanilmoqda:

- sanoatda ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish;
- bank tizimida xavflarni baholash;
- tibbiyotda kasalliklarni aniqlash;
- transport tizimida logistika jarayonlarini boshqarish;
- ta'limda individual o'quv platformalarini yaratish;
- davlat boshqaruvida elektron xizmatlarni takomillashtirish.

Sun'iy intellekt texnologiyalarining keng joriy etilishi iqtisodiy samaradorlikni oshirish, inson omilini kamaytirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishga xizmat qiladi. O'zbekistonda sun'iy intellektni rivojlantirish bo'yicha qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilingan. Jumladan, mamlakatda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, IT xizmatlar eksportini oshirish hamda innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan davlat dasturlari amalga oshirilmoqda.

Davlat tomonidan quyidagi yo'nalishlarga alohida e'tibor berilmoqda: IT-parklar faoliyatini rivojlantirish; yosh dasturchilarni qo'llab-quvvatlash; elektron hukumat tizimini kengaytirish; axborot texnologiyalari bo'yicha malakali kadrlar tayyorlash; raqamli infratuzilmani yaxshilash. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalarida sun'iy intellekt, ma'lumotlar tahlili va dasturlash yo'nalishlari bo'yicha mutaxassislar tayyorlash kengaymoqda.

Hozirgi kunda "Raqamli O'zbekiston - 2030" Strategiyasiga muvofiq hamda sun'iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish va ularni mamlakatimizda keng qo'llash, raqamli

ma'lumotlardan foydalanish imkoniyatini va ularning yuqori sifatini ta'minlash, ushbu sohada malakali kadrlar tayyorlash uchun qulay shart-sharoitlar yaratish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 17 fevraldagi PQ-4996-sonli "Sun'iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida ko'rsatilganidek, sun'iy intellekt sohasidagi ilmiy ishlar va ishlanmalarning investitsion jozibadorligini shakllantirish, shu jumladan tovarlarning (ish va xizmatlarning) ichki va tashqi bozorlarda raqobatbardoshligini oshirish, mahalliy korxonalar va mutaxassislarning sun'iy intellekt sohasidagi axborot resurslari va bilimlardan foydalanish imkoniyatini ta'minlash, zarur ta'lim muhitini rivojlantirish, qo'shma xalqaro tadqiqot faoliyatini amalga oshirish, kadrlar tayyorlash va ularning malakasini oshirish, respublikamizning nufuzli reytinglar va indekslarda pozitsiyasini yaxshilash maqsadida sun'iy intellekt va uni qo'llash texnologiyalari sohasida xalqaro hamkorlikni rivojlantirish masalalariga atroflicha e'tibor qaratilgan.

O'zbekistonda sun'iy intellekt sohasida innovatsion ishlanmalarning mahalliy ekotizimini yaratishni yaxshilash maqsadida foydali texnologik yechimlarni ishlab chiqish bo'yicha fundamental va amaliy ilmiy tadqiqotlarni o'tkazish va ularni keyinchalik tijoratlashtirishni rag'batlantiruvchi mexanizmlaridan foydalanish, sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llovchi dasturiy ta'minot ishlab chiquvchilariga raqamli ma'lumotlardan foydalanish uchun sharoit yaratish, davlat organlari va tashkilotlarining tegishli ma'lumotlarini tezkor raqamlashtirishni ta'minlash yo'lga qo'yilmoqda. Asosiy ustuvor yo'nalishlarni nazarda tutuvchi sun'iy intellekt texnologiyalarini o'rganish va joriy etish bo'yicha ishlab chiqilgan chora-tadbirlar dasturiga muvofiq sun'iy intellektni qo'llashning asosiy yo'nalishlari va tamoyillarini, shuningdek, yaqin va uzoq istiqbolda ushbu sohani kompleks shakllantirish uchun shart-sharoitlarni belgilovchi Sun'iy intellektni rivojlantirish strategiyasi ishlab chiqilgan.

O'zbekistonda sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llash bo'yicha qishloq xo'jaligi sohasida - yerni masofadan zondlash ma'lumotlari asosida tuproq va qishloq xo'jaligi ekinlari holatini, shuningdek, qishloq xo'jaligi texnikasi, shu jumladan kombaynlar ishini monitoring qilish jarayonida;

bank sohasida - tijorat banklari faoliyatini monitoring qilish samaradorligini oshirish va ular tomonidan tartibga solish talablari (SubTech va RegTech) bajarilishini soddalashtirish, shuningdek, bank xizmatlari ko'rsatish sifatini tahlil qilish, foydalanuvchilarni masofadan biometrik identifikatsiyalash (Face-ID) va kredit tavakkalchiliklarini baholash uchun;

moliya sohasida - budjet xarajatlari, pensiya, ijtimoiy va sug'urta to'lovlari, shuningdek, nafaqa to'lovlari tahlil qilish va samaradorligini oshirish uchun;

solliq sohasida - yuridik shaxslarning solliq tushumlarini tahlil qilish, solliq to'lovlaridagi tafovutlarni aniqlashda sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llash; transport sohasida - lokomotivlarni boshqarish jarayonida ularning harakatini kuzatib borish va xavfli vaziyatlarda mashinistlarni ogohlantirishda, jamoat transporti harakatini tahlil qilish va ularning optimal yo'nalishlarini aniqlashda, shuningdek, avtomobil harakatini va transportdagi tirbandliklarni monitoring qilishda;

energetika sohasida - energiya resurslarini ishlab chiqarish va ularning iste'molini prognoz qilishda, texnologik uskunalar ishini optimallashtirishda;

sog'liqni saqlash sohasida - inson o'pkasining kompyuter tomografiyasi tahlili asosida pnevmoniyani aniqlash hamda mammografiya tahlili asosida ko'krak bezi saratoniga ilk bosqichda tashxis qo'yish uchun;

farmatsevtika sohasida - bozorning dori vositalari va tibbiy buyumlariga bo'lgan ehtiyojlarini tahlil qilish va prognozlashtirishda;

elektron hukumat sohasida - elektron davlat va moliya xizmatlarini ko'rsatishda foydalanuvchilarni masofadan turib biometrik identifikatsiyalash (Face-ID) uchun sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llash yo'lga qo'yildi.

O'zbekistonda sun'iy intellekt rivojlantirish imkoniyatlariga quyidagilar kiradi:

1. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi

Mamlakatda internet infratuzilmasining kengayishi va davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish uchun qulay sharoit yaratmoqda. Elektron to'lov tizimlari, elektron tijorat va onlayn xizmatlarning rivojlanishi katta hajmdagi ma'lumotlar bazasini shakllantirmoqda.

2. Yoshlar salohiyati

O'zbekiston aholisi tarkibida yoshlarning ulushi yuqori ekanligi IT va sun'iy intellekt sohasini rivojlantirish uchun katta imkoniyat hisoblanadi. Yoshlarning zamonaviy texnologiyalarga qiziqishi va dasturlash bo'yicha bilimlarni egallashi innovatsion loyihalar sonining ortishiga xizmat qilmoqda.

3. Ta'lim tizimining modernizatsiyasi

Oliy ta'lim muassasalarida IT yo'nalishlari sonining oshirilishi, xalqaro universitetlar filiallarining ochilishi hamda onlayn ta'lim platformalarining rivojlanishi sun'iy intellekt bo'yicha malakali mutaxassislar tayyorlash imkonini bermoqda.

4. Investitsion muhitning yaxshilanishi

So'nggi yillarda xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va startap loyihalarni moliyalashtirish bo'yicha yaratilayotgan imkoniyatlar sun'iy intellekt sohasida yangi innovatsion korxonalarni tashkil etishga xizmat qilmoqda.

5. Davlat xizmatlarida qo'llash imkoniyati

Sun'iy intellekt asosidagi tizimlar davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Masalan: elektron hujjat aylanishi; avtomatik tarjima tizimlari; aqlli monitoring platformalari; soliq va statistika tahlili tizimlari.

AQSH, Xitoy, Janubiy Koreya va Singapur kabi davlatlar sun'iy intellektni rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishga erishmoqda. Ushbu davlatlarda:

- ilmiy tadqiqotlarga katta investitsiyalar yo'naltiriladi;
- universitet va biznes hamkorligi rivojlangan;
- startap ekotizimi shakllangan;
- sun'iy intellekt bo'yicha milliy strategiyalar ishlab chiqilgan.

O'zbekiston uchun ushbu tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish muhim hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt texnologiyalarini rivojlantirish O'zbekiston iqtisodiyoti raqobatbardoshligini oshirish, davlat boshqaruvi samaradorligini kuchaytirish va innovatsion taraqqiyotni jadallashtirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Mamlakatda mavjud yoshlar salohiyati, davlat tomonidan yaratilayotgan imkoniyatlar hamda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi ushbu sohaning istiqbolini belgilab bermoqda.

Kelgusida sun'iy intellektni rivojlantirish uchun ilmiy tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlash, xalqaro hamkorlikni kengaytirish, IT ta'limini rivojlantirish, startap loyihalarni rag'batlantirish va milliy ma'lumotlar bazalarini shakllantirish zarur. Shundagina O'zbekiston sun'iy intellekt texnologiyalaridan samarali foydalangan holda innovatsion rivojlangan davlatlar qatoridan munosib o'rin egallashi mumkin hamda kelajakda O'zbekistonda sun'iy intellektni rivojlantirish shart-sharoitlari istiqbol uchun xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 5 oktabrdagi "“Raqamli O'zbekiston - 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF-6079-sonli Farmoni // www.lex.uz

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning 2020 yil 13 fevraldagi axborot texnologiyalarini rivojlantirishga bag'ishlangan tadbirdagi ma'ruzasi // www.lex.uz

- =====
3. Gulyamov S.S. va boshqalar. Raqamli iqtisodiyotda blokcheyn texnologiyalari. - T.: “Iqtisod-Moliya”, 2019 y
 4. Jon Makkarti. “A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence” 1955 y.
 5. “Raqamli O‘zbekiston - 2030” strategiyasi // www.lex.uz
 6. Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. – Pearson Education, 2020.
 7. World Bank. Digital Development Report. – Washington, 2023.
 8. OECD Artificial Intelligence Review, 2024.

